

BECKETT - ČAKAJOČ NA GODOTA

(gledališče absurda, antidrama, groteska: komične in tragične sestavine)

Samuel Beckett je bil sodobni irski dramatik in romanopisec, ki je večino življenja preživel v Franciji in svoja dela tudi nalašč pisal v nematernem jeziku (francoščini) ter jih šele potem prevajal v angleščino. V 30-ih letih je bil Joyceov tajnik. Zaslovel je po vojni s svojimi dramami, najprej z Godotom, nato še ostalimi (Krappov zadnji posnetek, Konec igre), pa tudi romani (Murphy, Molloy, Neimenljivi itd.). Vsa ta dela so prevedena tudi v slovenščino. Za svoja dela je dobil tudi Nobelovo nagrado.

1. Vsebina: dva potepuha, Vladimir (Didi) in Estragon (Gogo), na cesti, poleg nekega drevesa, ki v 2. dejanju nenadoma ozeleni, čakata na Godota. Čas in kraj dogajanja sta popolnoma nedoločena, tudi zato, ker junaka nenehno pozabljata, koliko časa sta na tem kraju, kaj sta delala prej itd. - čas je torej nedoločen v metafizičnem pomenu, časa ni KER NE MORE BITI DOGAJANJA!! Zato gre v tej igri za nenehno ponavljanje istih motivov (v 1. dejanju jesta korenček, v 2. (dan kasneje - le da tega ne vsta, pa tudi drevo je medtem ozelenelo!) repo, v obeh dejanjih se hočeta obesiti, pa se spomnita, da je drevo presuho, pa da nimata dobre vrvi, v obeh dejanjih se na odru pojavi deček (skorajda identičen), ki tudi ne ve, da je bil prejšnji dan že tam, v obeh dejanjih pa se nba odru prikažeta še dva lika - Pozzo, ki trdi, da je gospodar ozemlja, na katerem čakata, in njegov služabnik Lucky, s katerim Pozzo ravna kot z najslabšo živino. Toda spet- medtem ko je Pozzo v prvem dejanju zelo razpoložen, oblastniški, z užitkom žre kuro, pije vino in kadi, obvladuje Luckyja, je v 2. dejanju oslepljen, komajda se premika, pozablja (že v 1. dejanju pozabi, kam je dal uro, se razjoče - njegovo oblastno vedenje je torej bolj poza, krinka kot pa prava moč!). Zanimiv je Luckyjev popolnoma brezsmiselni monolog, reka besed, sestavljena iz sicer deloma smiselnih stavkov, ki pa se jih ne da povezati v besedilo - morda bi bila lahko glavna tema njegovega besedila - konec sveta.

2. **Absurdno gledališče, antidrama, tragične in komične sestavine:** absurdno gledališče je povezano z imenom, kot sta Beckett in še prej Ionesco (Plešasta pevka). Glavni izraz tega gledališča je absurd: bivanje je nesmiselno, zato razpade tudi aristotelovska enotnost dramskega dogajanja: v tradicionalni drami se posamezne sestavine (dialogi in monologi, didaskalije) povezujejo v enovito celoto dogajanja (Aristotel ga imenuje mythos!!), vendar je mythos mogoč le, če pride do idejnega konflikta, oz. konflikta vrednot (definicija drame!), ki ga morajo liki razrešiti. Ta razrešitev je lahko dvojna: ali gre za nerazrešljivo kolizijo (trk, spopad) vrednot (npr. Antigona) in tragičnost ali pa (ravno NA OZADJU VREDNOSTNEGA, MORALNEGA SISTEMA!) liki ravnajo tako, da se njihovo ravnanje ne ujema z NORMAMI (ki pa so implicitno navzoče - tj. gledalec jih POZNA!!, dramatikov subjekt jih PRIZNAVA!) in je zato komično, smešno.

V dramatiki sveta brez smisla pa do kolizije vrednot ne more priti, zato je TRAGIČNOST NEMOGOČA, saj VREDNOST PRAVZAPRAV NI OZ. NISO NATANČNO DOLOČENE, ker ni presegajoče, vse utemeljujoče metafozične norme (pravičnega, resničnega, lepega, itd.). Ta norma začneja razpadati že v 19. st., a se vsaj nakazuje (glej CANKARJA kot HEREPENENJE PO NEDOLOČENEM, NEZNANEM, KI UTELEŠA NORMO - to se kaže celo v SMOLETOVI ANTIGONI - ANTIGONA, ČEPRAV SE NE!! SME IN NE!! MORE VEČ PRIKAZATI NA ODRU, JE ŠE VEDNO NOSILKA VREDNOT.), v dramatiki absurda pa je popolnoma odsotna: posledica tega je:

A. Pozicija junakov oz. likov ni NE SMEŠNA NE TRAGIČNA, AMPAK TRAGIKOMIČNA (tj. primesi tragične neizogibnosti ČAKANJA /ki mu NI MOČ UBEŽATI, NIKAMOR NE MOREŠ ODITI, ČEPRAV GOGO IN DIDI NENEHNO PRAVITA "POJDIVA ODTOD", POTEM PA REČETA: "NE

MOREVA"+ komičnosti, KI PA IZVIRA IZ neskladja med govorom likov in njihovim početjem /npr. pravita: "Pojdiva odtod!" in se nikamor ne premakneta, "Obesiva se." in ničesar ne naredita; ali pa iz komike, ki temelji na "ujemanju" (ki pa se ga da razumeti v prenesenem pomenu!!) med govorom (npr. na začetku Vladimir pravi: "Sem čisto brez glave, ko pomislim na Godota.", obenem pa pogleduje v notranjost klobuka, ki je seveda VOTLA in "išče" svojo glavo).

B. Antidrama: izhaja prav iz tega, iz nemožnosti, da bi dramsko dogajanje steklo, seveda pa to nE pomeni, da ni ZANIMIVO: odnos med didaskalijami (oznakami gibov junakov, mimiko itd.) in govorom ni usklajen, didaskalije (podobno kot pri Grumu, vendar v drugačnem POMENU postanejo enakovreden del "besedila", Beckett na koncu celo piše drame, v katerih junaki ne spregovorijo niti ENE besede!! Vendar ne gre za **komentar** (Grumove didaskalije so KOMENTAR dogajanja), pri Beckettu pa **integralni del** samega dogajanja!!!

Vloga jezika v novih razmerah: v tradicionalni drami je tako govor oseb kot njih. gibanje namenjen razrešitvi **konkretnega** konflikta, obenem pa je ta **konkreten konflikt** povezan z občeveljavnimi problemi človekovega bivanja (npr. Hamletove sentence, razmišljanja o svetu in življenju nasploh, ki PA SO POVEZANE S SITUACIJO, V KATERI JE HAMLET, TA SITUACIJA JIH SPROŽA!!). V Godotu PA NI konkretnega konflikta vrednot, zato jezik ostaja ABSTRAKTEN, SAM SEBI NAMEN, ZATO PREHAJA V JEZIKOVNO IGRO. JEZIK TOREJ NI VEČ PONAŽORITEV MISLI JUNAKOV, AMPAK **EDINO DOGAJANJE, GIBANJE V DRAMI**. Primer je Luckyjev monolog: Estragon Pozzu reče: "Naj Lucky začne misliti, da ga bomo gledali!!" Mišljenje, razmišljanje, ki je sporočano skozi govor, je tu čisto POVNANJENO!! mišljenje ni več nosilec POMENA, ampak se ga zdaj GLEDA, OPAZUJE, povsem OD ZUNAJ, kot kak akrobatski nastop.

Druga lastnost jezika je, da je dočela abstrakten: ker ni več povezan z dogajanjem (NE MORE BITI; NI VEČ PRESEŽNIH MORALNIH VREDNOT!), postaja abstraktna jezikovna igra (enako kot pri IONESCU - GLEJ!!), prazni zlogi itd. v Plešasti pevki), ki pa je v Godotu EDINO dogajanje (npr. "estragon pravi da je žalosten, Vladimir pa mu pravi, naj reče, da je vesel. Estragon reče "vesel sem", nato ponovi to Vladimir, za tem pa se oba kraohotata od veselja.

C. Primerjava z Ionescom: pri Ionescu gre bolj za TEHNIČNO razgradnjo klasične drame /dva para, služabnica/, pri Beckettu pa imajo na videz nesmiselne konverzacije vendarle neki metafizičen pomen (Estragon in Vladimir se pogovarjata o Kristusu in levem razbojniku, bojita se Godota (God= Bog), ki, kot pove deček-sel, pase ovce (Kristus?), ima belo brado (ob tem se zgrozita!) = spet krščanski Bog. Tudi Lucky v svoj na videz nesmiseln monolog vpleta "citate" iz Apokalipse. Za Beckettovim na videz nesmiselnim jezikom se torej skrivajo tradic. metafizične vrednote, ki pa so že toliko izpraznjene, da od njih ostajajo zgolj še fragmenti (God ni več God, ampak Godot - Bogot?).